

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

● نویسنده: عباس احمدیان ● ویراستار: علی باباجانی
● مدیر هنری: ناصر حسنی ● تصویرگر: نوشین بیجاری
● طراح گرافیک: ناصر حسنی ● ناشر: بهار دلها
● چاپخانه: البرز ● سال نشر: ۱۳۹۵ ●
● شمارگان: ۵۰۰۰ جلد ● قیمت: ۲۵۰۰ تومان ●
● تلفن دفتر نشر: ۰۹۱۲۷۵۳۲۰۴۱ / ۰۲۵ - ۳۷۷۴۱۳۶۲

سریشناسه: احمدیان، عباس، ۱۳۵۷ -/عنوان و نام پدیدآور: احکام برای دانش‌آموزان/ نویسنده عباس احمدیان ؛ ویراستار علی باباجانی ؛ تصویرگر نوشین بیجاری./ مشخصات نشر: قم : بهار دلها، ۱۳۹۵./ مشخصات ظاهری: ۷۲ ص. : مصور/ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۴۴۹-۱۴۰-۰/ وضعیت فهرست نویسی: فیپا موضوع : فقه جعفری - رساله عملیه - ادبیات کودکان و نوجوانان/ موضوع : Islamic law, راهنمای آموزشی (ابتدایی) / موضوع : Juvenile literature Islamic religious education - Study and teaching / موضوع : تعلیمات دینی اسلامی - Elementary religious education / نویسنده: بیجاری، نوشین، ۱۳۶۹ -/ تصویرگر: شناسه افزوده : باباجانی، علی، ۱۳۵۲ -/ ویراستار: رده بندی کنگره : ۹/۳۸۱PB / الف ۳ الف ۵۹۳۱۳ / رده بندی دیویی [ج] ۲۲۴۳/۷۹۲/ شماره کتابشناسی ملی : ۴۸۳۹۷۵۴

مقدمه

یکی از سفارش‌های دین ما اهمیت دادن به فرزندان مان است. هم از نظر جسمی و هم از نظر روحی. از نظر جسمی، خداوند متعال در قرآن کریم می‌فرماید:

«وَالْوَالِدَاتُ يُرْضِعْنَ أَوْلَادَهُنَّ حَوْلَيْنِ كَامِلَيْنِ؛

و مادران فرزندان خود را دو سال کامل شیرد دهند»^۱

از نظر روحی و تربیتی که امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «حق فرزند بر والدینش این است که کتاب خدا را به او یاد دهد.»^۲ همچنین می‌فرماید: «احادیث را یاد فرزندان خود دهید، قبل از آن‌که به گروه‌های دیگر جذب شوند.»^۳

نبود کتابی که شامل احکام مورد نیاز فرزندان تازه به تکلیف رسیده باشد، احساس می‌شد؛ کتابی که بیشتر احکام مبتلابه فرزندان مان را به زبانی ساده بیان کرده باشد. اگرچه نویسندگان محترمی در این زمینه فعالیت‌هایی کرده‌اند، ولی غالباً به یک موضوع خاص مثل نماز یا روزه پرداخته‌اند.

لذا درصدد برآمدیم تا کتابی تدوین گردد که مورد استفاده‌ی دختران تازه به سن تکلیف رسیده و همچنین پسران جهت آمادگی ورود به سن تکلیف باشد.

بنده با توجه به تجربه‌ی چندین ساله در امر امام جماعت مدارس در نقاط مختلف کشور و سوالات و مسائلی که دانش آموزان غالباً با آن برخورد دارند، اقدام به نوشتن این رساله نمودم.

با توجه به مخاطب خاص این کتاب از والدین گرامی و مربیان محترم تقاضا نمودم قبل از استفاده حتماً آنها را مطالعه فرمایند. لذا نکاتی را قبل از مطالعه متذکر می‌شوم:

۱. بقره، ۳۳۲.

۲. کافی، ج ۶، ص ۹۴.

۳. همان.

۱. این رساله‌ی آموزشی جهت استفاده‌ی دانش آموزان از ۹ تا ۱۲ سال به نگارش درآمده است و بعد از آن برای پاسخ سوالات از دیگر کتب آموزشی استفاده شود.

۲. دانش آموزان را تشویق کنیم که پاسخ سوالات شان را خود از کتاب پیدا کنند تا در سنین بالاتر با نحوه‌ی استفاده از رساله‌ی توضیح المسائل آشنا شوند.

۳. مسائلی که فرزندانمان در این سنین احتیاج به آن ندارند یا به ندرت پیش می‌آید، آورده نشده است. مانند جنابت، مس میت، احکام مخصوص بانوان و ... لذا در صورت نیاز به مسائل دیگر، اولیا و مربیان راهنمایی نمایند.

۴. مطالب در حد فهم و نیاز دانش آموزان آورده شده است؛ چون مطالب مفصل‌تر در سنین بالاتر به دست می‌آید.

۵. برخی اصطلاحات حساسیت برانگیز حذف شده است؛ مانند حلال زاده بودن مجتهد که از شرایط اجتهاد است.

۶. اموری که در حد توان دانش آموز نیست، حذف شده است؛ مانند آزمون مجتهد.

۷. احتیاط‌های غیر ضروری و وسواس برانگیز حذف شده است.

۸. حذف بسیاری از شکایات غیر نیاز و استفاده از شکایات مبتلا به دانش آموز.

۹. مسائل اختلافی بین مجتهدین گرامی تا حد امکان حذف شده است.

از اولیا و مربیان محترم خواهشمندم نظریات خود را انعکاس دهند تا در چاپ‌های بعدی این رساله‌ی آموزشی لحاظ گردد. در پایان از همه کسانی که بنده را در امر نگارش این کتاب کمک کرده‌اند، صمیمانه تشکر می‌کنم. امیدوارم پرچمدار لوای توحید، حضرت رسول اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ و اهل بیت مطهرش عَلَيْهِمُ السَّلَام شافع و دستگیر همه‌ی ما باشند.

احکام پنج‌گانه

۱. واجب: کاری که باید انجام دهیم و انجام ندادن آن گناه است؛ مانند: نماز، روزه‌ی ماه رمضان.
۲. حرام: کاری که نباید انجام دهیم و انجام دادن آن گناه است؛ مانند: دروغ، مسخره‌کردن.
۳. مستحب: کاری که بهتر است انجام دهیم و خدا دوست دارد، ولی انجام ندادن آن گناه ندارد؛ مانند: ذکر تسبیحات حضرت زهرا علیها السلام بعد از نماز، عطرزدن هنگام نماز.
۴. مکروه: کاری که بهتر است انجام ندهیم، ولی اگر انجام دادیم گناه نکرده‌ایم؛ مانند پوشیدن لباس سیاه در نماز و صحبت کردن در دستشویی.
۵. مباح: کاری که انجام دادن یا انجام ندادن آن فرقی نمی‌کند و مساوی است. خداوند برای هیچ‌کدام نه پاداش می‌دهد و نه گناه می‌نویسد؛ مانند: خیلی از کارهایی که انجام می‌دهیم مثلاً بازی کردن، نقاشی کشیدن.

سن تکلیف

سن تکلیف در دختران تمام شدن ۹ سال قمری^۱ است و در پسران تمام شدن ۱۵ سال قمری است. هم پسران و هم دختران قبل از رسیدن به سن تکلیف باید مواظب باشند کارهای حرام انجام ندهند و کارهای واجبشان را انجام دهند.

۱. سال قمری در آخر کتاب توضیح داده شده است.

تقلید

همه‌ی انسان‌ها در کاری که بلد نیستند یا نمی‌توانند انجام دهند، به کسی مراجعه می‌کنند که در آن کار استادند و آن را بلد هستند؛ مثلاً موقع مریض شدن به دکتر مراجعه می‌کنیم و یا در هنگام خراب شدن ماشین به مکانیک مراجعه می‌کنیم.

در کارهای دین برای این که بدانیم چه چیزی واجب و چه چیزی حرام است، باید به کسی که در این کار استاد است و زحمت کشیده است مراجعه کنیم. کسی که سال‌های زیاد درس خوانده است و توانسته است بفهمد خداوند از ما چه می‌خواهد. به این فرد «مجتهد» یا «مرجع تقلید» می‌گویند. چون درس خواندن درباره‌ی دین خیلی سخت است، برای همین مجتهد یا مرجع تقلید کم هستند.

چند شرط مرجع تقلید

۱. مرد باشد؛ بنابراین اگر خانمی تلاش کرد و توانست در دین مجتهد شود، فقط خود او می‌تواند از آن استفاده کند؛ ولی سایر افراد باید از مرد تقلید کنند.
۲. زنده باشد؛ اگر مجتهدی از دنیا رفت، نمی‌توان از آن تقلید کرد؛ مگر این که موقع زنده بودنش، از آن تقلید می‌کردیم. حالا که از دنیا رفته است، با اجازه‌ی یک مجتهد زنده، از همان مجتهد فوت شده تقلید می‌کنیم.
۳. عادل باشد؛ یعنی مردم او را به این که کار بدی انجام نمی‌دهد، قبول دارند و گناه نمی‌کند.
۴. شیعه باشد.

راه‌های تشخیص و انتخاب مجتهد

پرسیدن از کسانی که مجتهدین را تا حدودی می‌شناسند؛ مانند پدر و مادر، روحانی مسجد یا مدرسه، بزرگترهای فامیل. عده‌ای از علمای کارشناس، مرجع تقلید را معرفی کنند.

طهارت

طهارت یعنی پاک شدن روح و جان. این پاک بودن با هر جور شستنی به وجود نمی‌آید. اگر يك ساعت هم در حمام و آب و صابون باشیم و بدن را تمیز کنیم؛ ولی مثل دستور اسلام، خود را نشوییم طهارت به دست نمی‌آید.

راه‌های به دست آمدن طهارت

۱. وضو
۲. غُسل
۳. تیمّم.

وضو

برای برخی کارهای دین لازم است وضو بگیریم؛ مانند نمازخواندن، قرآن خواندن.

مراحل وضو

۱. نیت
۲. شستن صورت
۳. شستن دست راست
۴. شستن دست چپ
۵. مسح سر
۶. مسح پای راست
۷. مسح پای چپ.

۱. نیت

نیت می‌کنیم که به خاطر خدا وضو می‌گیریم.

۲. شستن صورت

- از جایی که موی سر رویده است تا پایین چانه، کاملاً صورت را می‌شوئیم.
- شستن باید از بالا به پایین باشد.
- شستن داخل بینی و گوش لازم نیست.
- اگر چیزی به صورت چسبیده باشد، باید قبل از شستن صورت آن را برداریم؛ مانند چسب، رنگ.

۳. شستن دست راست و چپ

از آرنج تا نوک انگشتان باید شسته شود. پسرها بهتر است آب را پشت آرنج بریزند؛ ولی دخترها بهتر است آب را روی ساعد بریزند.

اگر چیزی وجود دارد که نمی‌گذارد آب به بدن برسد، آن را پاک می‌کنیم؛ مانند لاک ناخن.

شستن صورت و دست‌ها برای بار اول واجب است، بار دوم مستحب است؛ ولی نمی‌توان سه بار شست.

منظور از شستن صورت و دست‌ها آب ریختن نیست؛ بلکه منظور شستن از بالا تا پایین دست است، حتی اگر قبل آن چند بار به صورت یا دست‌های مان آب ریخته باشیم.

لازم نیست قبل از شستن دست‌ها و صورت، دست‌ها و صورت مان خشک باشند.

۴. مسح سر

جای مسح سر روی سراسر است تا محل رویدن موهای جلوی سر.

اگر موها بلند باشد (مانند دخترخانم‌ها) باید فرق سر را بازکنند. مقدار مسح سر به طول يك انگشت کافی است.

نباید هنگام مسح کشیدن دستمان روی پیشانی بیاید. برای کشیدن مسح سر حتماً باید سرمان خشک باشد به خلاف صورت و دست‌ها که لازم نیست خشک باشند.

۵. مسح پاها

. جای مسح پا روی پا است از سر انگشت تا برآمدگی وسط پا
ولی اگر تا مچ پاکشیدیم اشکالی ندارد.
. پاها قبل از مسح باید خشک باشند.
. اگر نوك دستان قبل از مسح سر و پا خشک شد، نمی‌توانیم
دستان را با شیر آب خیس کنیم؛ بلکه باید به کمک آب صورت
یا دست آن را ترک کنیم.
. اگر یکی از انگشتان پایمان را لاک زده بودیم، اشکالی ندارد و
می‌توان مسح پا را روی بقیه‌ی انگشتان کشید.
. نمی‌توان روی جوراب مسح پاکشید.

چند نکته

- هنگام وضوگرفتن در مصرف آب اسراف نکنیم.
- دخترخانم‌ها باید مواظب باشند هنگام وضوگرفتن نامحرمی دست و موی آن‌ها را نبینند.
- عادت کنیم بعد از هر بار دستشویی رفتن وضو بگیریم.
- آبی که برای وضو استفاده می‌کنیم، باید مطمئن باشیم صاحب آن راضی است؛ مثلاً آب سردکن‌ها یا آبی که نمی‌دانیم برای چه کسی است.
- مستحب است بعد از وضوگرفتن، دست و صورت‌مان را با حوله خشک نکنیم و بگذاریم خودش خشک شود.

وضوی جبیره‌ای

- اگر دست‌مان زخم شده بود و روی آن چسب زخم یا پانسمان باشد، هنگام وضو باید آن را باز کنیم. اما اگر نمی‌توانستیم باز کنیم (چون مثلاً خون می‌آمد) برای وضوگرفتن به جای شستن چسب زخم یا پانسمان، با دست تر روی آن را به آرامی دست می‌کشیم. به این روش وضوگرفتن، وضوی جبیره‌ای می‌گویند.

چه چیزهایی وضو را باطل می‌کند:

۱. دستشویی رفتن.
۲. خارج شدن باد شکم (چه بی صدا و چه باصدا).
۳. خوابیدن.

نجس‌ها و پاك‌كننده‌ها

در اسلام علاوه بر اهمیت دادن به نظافت، به پاك بودن هم اهمیت داده شده است. پاك بودن غیر از نظافت است. ممکن است چیزی تمیز و نظیف باشد، ولی پاك نباشد. مثلاً لباسی که برای نماز خواندن استفاده می‌شود، ممکن است نو و تمیز باشد، ولی نمی‌توان با آن نماز خواند؛ زیرا پاك نیست. برای این‌که بدانیم پاك بودن یعنی چه، اول باید چیزهای نجس را بشناسیم؛ زیرا پاك بودن یعنی روی بدن یا لباس مان چیز نجس نباشد.

چیزهای نجس

۱. ادرار^۱
۲. مدفوع^۲
۳. خون
۴. سگ
۵. شراب
۶. حیوانی که خودش مرده باشد؛ مانند: مرغ و گوسفند و گاو.

ادرار و مدفوع

- ۱. ادرار و مدفوع هر حیوان حرام‌گوشت؛ مانند: گربه، سگ، نجس است.
- ۲. ادرار و مدفوع حیواناتی که گوشت آن را می‌خوریم نجس نیست. مثل گاو، گوسفند، مرغ و خروس، گنجشک، کبوتر.
- ۳. مدفوع و ادرار اسب و الاغ پاك است.
- ۴. اگر در دستشویی ادرار روی لباس مان ریخت، باید قبل از نماز خواندن آن را بشوییم یا عوض کنیم.

۱. جیش

۲. همان دستشویی کردن بزرگ است، دستشویی شماره ۲

اگر ادرار بچه‌ی کوچک روی لباس مان ریخت، باید آن را بشوییم یا عوض کنیم.

اگر دست مان با ادرار بچه‌ی کوچک یا خودمان خیس شد، یعنی این که نجس شده است و باید آن را شست که به این کار پاك کردن می‌گویند؛ یعنی دست یا لباس مان را پاك می‌کنیم. یکی از کارهایی که حتماً حتماً باید انجام دهیم، این است که وقتی به دستشویی می‌رویم خودمان را خوبِ خوب با آب بشوییم. باید خوب مواظب باشیم که لباس، جوراب، کفش، پا و دست مان با این چیزها نجس نشود. اگر نجس شد، باید خوب بشوییم.

اگر بعد از ادرار خودمان را نشوییم، لباس و بدن ما نجس می‌شود و نمی‌توانیم با آن نماز بخوانیم.

اگر نتوانستیم لباس مان را تمیز کنیم، از بزرگترها کمک بگیریم. بعد از تمام شدن دستشویی، دستان مان را خوب بشوییم.

خون

خون انسان و خون حیوانات نجس است، مثل مرغ و گاو و گوسفند.

خون مگس، پشه، ماهی نجس نیست؛ یعنی لازم نیست آن را بشوییم. اگر روی لباس مان بود و نماز خواندیم، نمازمان صحیح است.

اگر خون دماغ یا زخم روی بدن یا لباس مان ریخت، باید آن را قبل از نماز بشوییم.

اگر دهان مان خونی شد، باید دهان مان را بشوییم.

سگ

اگر بدن مان خیس باشد و به سگ بخورد، نجس می‌شود. اگر سگ خیس باشد، هر جایی را که خیس می‌کند، نجس می‌شود و باید شسته و پاك شود.

برخی گناهان

دروغ

یکی از گناهان بزرگ دروغ است و نباید دروغ بگوییم حتی به شوخی. اگر تکالیفمان را در منزل ننوشتیم یا درس‌مان را نخواندیم، نباید دروغ بگوییم که مهمان داشتیم یا چیز دیگری.

غیبت

دوست‌مان کاری را انجام داده و کسی خبر ندارد. اگر ما کار او را به کسی بگوییم، غیبت است. مثلاً دوستم به من گفته دیشب دروغ گفتم. اگر من به دیگر دوستانم بگویم، این غیبت است. غیبت یکی از گناهان بسیار بسیار بزرگ است. اگر کسی نماز نمی‌خواند یا گناهی را انجام می‌دهد و فقط ما خبر داشته باشیم، نمی‌توانیم به بقیه بگوییم.

تَهْمَت

یعنی این که کاری را که دیگران انجام نداده‌اند، بگوییم انجام داده‌اند. مثلاً وقتی کسی دزدی نکرده و ما مطمئن نیستیم که او این کار را کرده یا نه، به او بگوییم تو دزدی کرده‌ای. یا کاری را کرده و بگوییم انجام نداده است. مثلاً بگوییم تو نماز نمی‌خوانی؛ در حالی که نمی‌دانیم نماز می‌خواند یا نه. یکی از گناهان بزرگ خدا تهمت است. وقتی در مورد موضوعی مطمئن نیستیم آن را به دوست‌مان نسبت ندهیم. اگر به کسی تهمت زدیم و فهمیدیم اشتباه کرده‌ایم، حتماً از او عذرخواهی کنیم.

غُصَب

این که کسی وسیله‌ی دیگران را به زور بگیرد یا بدون اجازه‌ی آن‌ها از وسایل‌شان استفاده کند.
اگر کسی برای نماز جاگرفته باشد، نمی‌توانیم جای او بنشینیم؛ چون این غصب است.
اگر لوازم‌التحریر یا کفش یا چیز دیگری را بدون اجازه برداریم، غصب است.
اگر برای گرفتن چیزی در صف هستیم و بخواهیم جلو بزنیم، این غصب است.
غصب گرفتن حق دیگران است و گناه بزرگی است.

اصول دین اسلام

اصول دین اسلام

۱. توحید: یعنی هر مسلمان باید قبول داشته باشد که خداوند یگانه و بی‌همتا است.

۲. نبوت: یعنی هر مسلمان باید قبول داشته باشد که خداوند برای هدایت و راهنمایی انسان‌ها ۱۲۴ هزار پیامبر فرستاده است که اولین آن‌ها حضرت آدم و آخرین آن‌ها حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم است.

۳. معاد: یعنی هر مسلمان باید قبول داشته باشد که در روز قیامت همه‌ی انسان‌ها پاداش کارهای خوب و جزای کارهای بد را می‌بینند.

۴. عدل: یعنی هر مسلمان باید قبول داشته باشد که خداوند ظلم نمی‌کند.

۵. امامت: یعنی هر مسلمان باید قبول داشته باشد که بعد از پیامبر، دوازده امام داریم که اولین آن‌ها امام علی علیه‌السلام و آخرین آن‌ها امام زمان علیه‌السلام است.

فرق فروع دین با اصول دین این است که اگر کسی به فروع عمل نکند، مسلمان است؛ ولی مسلمان کاملی نیست و دینش ناقص است و گناه کرده است.

۱. نماز

۲. روزه

۳. حج: برخی مردم که می‌توانند باید برای حج به مکه بروند.

۴. زکات: اگر خداوند به انسان گوسفند یا شتر یا مال زیادی داده، باید مقداری از آن را به فقرا بدهد.

۵. خُمس: یعنی کسانی که کار می‌کنند و درآمد دارند با شرایطی باید یک پنجم درآمد خود را به مرجع تقلید یا هرکس که او می‌گوید بدهد.

۶. جهاد: جنگیدن با کافران و کسانی که خدا را قبول ندارند.

۷. امر به معروف

۸. نهی از منکر

۹. تولّی: یعنی کسانی را که خداوند دوست‌شان دارد و به ما دستور داده است دوست‌شان بداریم، دوست بداریم. مانند امامان.

۱۰. تبری: از کسانی که خدا آن‌ها را دشمن می‌دارد و دوست ندارد، دوری کنیم و با آن‌ها دوست نباشیم. مثل مشرکین، کسانی که امامان را به شهادت رساندند.

دوازده امام

- امام اول: امام علی علیه السلام
- امام دوم: امام حسن مجتبی علیه السلام
- امام سوم: امام حسین علیه السلام
- امام چهارم: امام سجاد علیه السلام، زین العابدین ، علی بن الحسین علیه السلام
- امام پنجم: امام محمد باقر علیه السلام
- امام ششم: امام جعفر صادق علیه السلام
- امام هفتم: امام موسی کاظم علیه السلام
- امام هشتم: امام علی بن موسی الرضا علیه السلام
- امام نهم: امام جواد علیه السلام ، محمد تقی علیه السلام
- امام دهم: امام هادی علیه السلام ، علی النقی علیه السلام
- امام یازدهم: امام حسن عسکری علیه السلام
- امام دوازدهم: امام زمان علیه السلام ، مهدی علیه السلام

چهارده معصوم

ما شیعیان ۱۴ معصوم داریم. یعنی آن‌ها هیچ‌گاه کاری نمی‌کنند که خدا را ناراحت کنند و گناه نمی‌کنند.

۱. حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم
۲. حضرت زهرا علیها السلام
۳. ۱۲ امام

جمع آن‌ها ۱۴ می‌شود که همان چهارده معصوم هستند.

مرقد و حرم امامان

امام علی علیه السلام: نجف، کشور عراق.

امام حسن علیه السلام: قبرستان بقیع، در شهر مدینه، کشور عربستان

امام حسین علیه السلام: کربلا، کشور عراق.

امام سجاد علیه السلام: قبرستان بقیع، در شهر مدینه، کشور عربستان

امام باقر علیه السلام: قبرستان بقیع، در شهر مدینه، کشور عربستان

امام صادق علیه السلام: قبرستان بقیع، در شهر مدینه، کشور عربستان

امام موسی کاظم علیه السلام: کاظمین، کشور عراق.

امام رضا علیه السلام: مشهد، ایران.

امام جواد علیه السلام: کاظمین، کشور عراق.

امام هادی علیه السلام: سامرا، کشور عراق.

امام حسن عسکری علیه السلام: سامرا، کشور عراق.

امام زمان علیه السلام: ایشان به خواست و قدرت خداوند هنوز زنده هستند. روزی قیام خواهند کرد و زمین را از وجود ظالمان پاک خواهند کرد. ان شاء الله.

ماه‌های قمری

سال ما مسلمانان قمری است که عبادات ما براساس ماه‌های آن سال انجام می‌شود. سال قمری دوازده ماه دارد که با آمدن «محرم» آغاز می‌شود و آخرین ماه آن «ذی‌الحجة» است.

۱. مُحَرَّم
۲. صَفَر
۳. رَبِيعِ الاول
۴. رَبِيعِ الثاني
۵. جَمَادِ الاول
۶. جَمَادِ الثاني
۷. رَجَب
۸. شَعْبَان
۹. رَمَضَانَ
۱۰. شَوَّال
۱۱. ذِي الْقَعْدَةِ
۱۲. ذِي الْحِجَّةِ